

Бр. 3.

Београд 16 септембра 1911

Стр. 17.

Милорад Ј. Митровић :

* * *

Не, никада неће моја лира
Зазвонити у славу кумира :
Коме годи, да га клетва прати,
На част њему, нек се с ропством брати ; —
Мрачне душе истине се боје,
А ја мрзим подле славопоје.

Још некада, кад сам свету хтео,
Слети анђо кроз облака вео,
Скиде тмину са очију моји'
И засија у пурпурној боји,
Па ми рече : „Ја ти савет дајем,
Пази, где ћеш. Не за лажним сјајем!“

И ја пођох. И у првом лету
Сусрео сам патника у свету,
Облак бора покрио му чело,
Дршће рука, а дршће му тело
Хтедох даље, ал ми савест збори :
„Крај патника, ту се с јадом бори!..“

Не, никада неће моја лира
Зазвонити у славу кумира :
Коме годи, да га клетва прати,
На част њему, нек се с ропством брати ; —
Мрачне душе истине се боје,
А ја мрзим подле славопоје.

Милитаризам

Милитаризам је један од најјачих стубова капиталистичке тираније и експлоатације. Тај вампир који сише најбоље и најплеменитије сокове из народнога организма представља најужасније оруђе капиталистичке владавине противу народа. То је најбогатији извор моћи народних непријатеља и тирана. Народ који ради и

пати приноси сваке године неизмерне жртве милитаризму. Он гладује, али мора да даје својем непријатељу све што има; он иде го и бос, али је дужан својега убицу да обуче у сјајну униформу, да му створи смртоносна оруђа којима ће решетати његово гладно и измучено тело, убијати његове жене и његову децу када траже више хлеба и ваздуха. Бајонети милитаризма стоје стално у приправности да буду заривени у груди народа, чим покаже ма и најмањег знака противљења својим непријатељима.

Милитаризам је гробар народа. Он га сатирише у сваком погледу: економски, физички и морално. Две трећине државног буџета троше се на издржавање милитаризма. Буржоаска класа стално пење порезе и прирезе, уводи царине и монополе, да би из народа исцедила што више средстава која ће дати милитаризму. Ради товљења милитаризма, народ је доведен до просјачког штапа: он живи у страховитој беди и сиромаштини, он нема чим да се храни и одева, нема где да склони главу, он се превија као црв. То милитаризам хоће. Место школа и болница где би се могао учити или лечити, буржоазија подиже касарне и тврђаве помоћу којих појачава своју експлоатацију народа. У најбољим годинама живота, када су они најпотребнији својим породицама, милитаризам отрже од народа његове здраве и снажне синове, затвара их у касарне и тамо мучи, сатирише и убија. Колико је младих живота сахрањено међу касарнским зидовима! Колико пребијено сабљама и кундацима свирепих војних старешина! Убиства и самоубиства по касарнама нису нимало ретка појава. Она се дешавају посведневно, али о њима се тешко може да сазна. Многи претпостављају смрт патњама и мучењима по касарнама; многи беже у туђ свет само да би избегли своју сигурну пропаст. Они, пак, што остану и одслуже свој рок, враћају се болесни, претучени, и њихово здравље је потпуно сатрвено.

Једно то, друго сиромаштина у коју је доведен силним трошковима и издатцима на милитаризам — чини те народ стално физички пропада и дегенерише се. Од здравих и снажних генерација постају болесне и кржљаве. У касарнама влада највећа морална корупција. У њима сви пороци триумфују. Пијанство, коцка и разврат сатиру душе младих војника који су у њих затворени. У касарнама се анђели претварају се у ђаволе. Од мирних, племенитих и поштених младића постају разбојници, спремни увек, на команду својих старешина, да убијају, дивљаци и морално корумпирани.

Па ради чега постоји милитаризам који представља толика зла и несреће по радни народ?

Браниоци данашњег друштвеног уређења веле како милитаризам постоји тога ради да брани земљу од спољних непријатеља. Када неко нападне на нашу земљу, ту је војска да га сузбије. Али је то тврђење лажно; то није никакав аргуменат у корист постајања милитаризма. Пре свега, данас народи немају никаквог разлога да се мрзе, да нападају и убијају једни друге. Они, напротив, хоће да живе као браћа, у миру и пријатељству.

Само народни непријатељи и угњетачи, капиталисти и њихове слуге, имају рачуна да завађају народе, јер у том гледају своју корист. Богатим фабрикантима и трговцима потребне су нове пијаце, пошто њихова роба не може више да пролази добро у њиховој отаџбини. Профит који је једини циљ њихова живота тражи да се повећа. Тога ради, они бацају своје прождрљиве погледе на туђе земље из којих могу да цеде нова богатства. Да би те земље могли да приграбе себи они се служе свима могућим средствима, па и ратом. Тобож у име славе отаџбине и њене величине они објављују рат тим земљама, позивајући народ да пролива крв. Милитаризам им је тада најбоље и најсигурније средство. Једном свирепом војничком дисциплином, и свима средствима силе која им стоје на расположењу, они гоне народ да се ради њихових себичних интереса коље и истребљује. У ратовима народ само гине и страда; користе се једино капиталистички прождрљивци и освајачи. То бива у свима земљама. Због тога се све државе оружају и спремају да се једнога дана почупају за кике. Што народ и због силних терета наоружања страдају и пропадају, то њиховим власницима није нимало стало. Та народ, у њиховим очима, само тога ради и постоји да плаћа и гине за њих. И што највише вређа и буни то је што буржоазија те своје најгрубље и најсебичније интересе маскира патриотизмом и добром народа; како она то чини не ради себе него ради народа. Колико цинизма и дрскости!

Али не постоји милитаризам само тога ради да брани интересе капиталиста у њиховој конкурентској борби са капиталистима других земаља. Он не постоји само због „спољашњег непријатеља“ него, много више, због *унутрашњег*. Капиталистичка класа живи од експлоатације и пљачке широких маса пролетаријата. Она из тих маса које су бедом догнане у фабрике и радионице цеди профит. Што су те масе мирније и покорније у толико боље. Ако се оне не буне противу дугога раднога времена и малих награда, у толико профит постаје већи. Обратно, ако те масе неће мирно да сносе експлоатацију и ропство, у толико профит долази све више у опасност. Потребно је да се он, на неки начин, заштити. Али, како? Ту је милитаризам који ће бранити капиталистички профит. Радници, да би скратили радно време и повећали своје награде, ступају у штрајк. Они траже више одмора и хлеба. Али противу, њих капиталистичка класа изводи војску која на њих пуца и убија их. Место хлеба и одмора долазе бајонети и тамница. Радничка класа треба да ћути и трпи, јер то хоће Бог Капитал. Она не сме да се буне, јер ће је милитаризам у том случају истребити.

Али радничка класа, пролетаријат, неће више да ћути и трпи. Она хоће борбом да скрши своје ропске ланце. Она се организује и бори противу непријатеља на целој линији. Највећу пажњу мора да поклони борби противу милитаризма, тога својега највећег непријатеља. Њега мора да сруши, пошто је он најјачи стуб капиталистичке владавине.

Доле са милитаризмом!

Хенриета Роланд-Холет:

Социјалистичко васпитање младежи

У једнога дела младе пролетерске генерације постоји жив потстрек према организацији и образовању, али не просто према образовању него према образовању у смислу социјализма. Тај потстрек потиче из привредних односа под којима одраста радничка младеж. Он је општа појава у свима земљама где постоји модерни раднички покрет. Тамо радничка младеж долази у додир са свима појавама радничкога покрета на улици, у фабрици и свуда. За њу је борба нешто што се само по себи разуме. Она одраста у једној борбеној атмосфери. Данас, што раније није био случај, има стотинама хиљада радничке деце која се, тако рећи, рађају као социјалисти. Код њих се не мора да искорењује ниједно старо гледиште на свет, она инстинктивно пружају руке социјализму. Многобројна друга нису толико срећна да, чак у својој породици, воде борбу, али у њима ипак постоји наклоност према социјализму. Неку, опет, довело је њихово васпитање до непријатељскога гледишта на друштво, она се морају просветити и равнодушне морају се пробудити. Али и она се могу у младости лакше придобити него доцније. Ако су она, на пример, једном организоване у хришћанске синдикалне савезе, често пута је врло тешко искоренити оне предрасуде о социјализму са којима су срасла. Само је донекле тачно да је младеж, по својој природи, револуционарна. Она се често само даде повући револуционарним фразама; али је тачно то да она боље прима оно што је ново. Наша дужност је, дакле, да се сасвим нарочито постарамо о социјалистичком васпитању младежи. То понајбоље бива у *организацији*. Социјалистичке партије, дакле, треба да предузму оснивање организација младежи и да помажу оне које постоје.

Први задатак ових организација треба да буде ширење знања. Образовање што се стиче у народним школама је скоро свуда врло недовољно. Са тим образовањем многи млади радници нису у стању да са коришћу слушају курсеве образовања, пошто им за њих недостаје свака претходна спрема. Потребно је да они оно што су чули и прочитали добро разумеју, да могу своје рођене мисли и оно што су чули писмено и усмено тачно изразе и поправе погрешне представе. Постићи тај циљ јесте главни услов за сваки даљи рад на образовању.

Када се, пак, те претходне спреме има, онда настаје питање: шта да се даље учи? Ту се показује фундаментална разлика према тежњама буржоаскога образовања којем је циљ да појединца снабде што је могућно већом количином знања да би га то знање оспособило у индивидуалној борби за опстанак. Али образовању радничке младежи није циљ да што боље наоружа знањем појединца него класу. Јер у борби за опстанак сваки пролетер не може рачунати на самога себе: он може само као део своје класе учествовати у њеном општем уздицању. Социјалистичко образовање

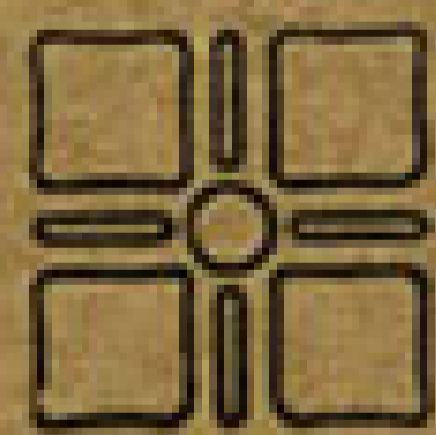
радничке младежи треба, пре свега, да је боље припреми за класну борбу. Од васпитања што га радник у младим годинама прими зависи: да ли ће он бити приступачан духовним заблудама реформизма или анархизма, или ће изабрати најкраћи пут који води његовом духовном ослобођењу. Ствар је у том да ми младом раднику дамо, пре свега, јасан појам о друштвеном развоју, о узроку и рашћењу класних супротности и њиховим политичким конзеквенцијама. То знање ће, у првом реду, допринети том да се појача његова револуционарна свест и подигне његова снага у класној борби. Према томе, најважнији уџбеници су — народна економија и историја. У економској као и у историској настави треба што је могуће мање имати посла са апстрактним идејама, али је нужно служити се многобројним примерима, по могућству из властитога сазнања самих ученика. Било би лудо покушавати да се деци излажу апстрактне теорије историскога материјализма. Те теорије она ће најбоље схватити тек онда када им се историја предаје по методу тога историскога материјализма. Најпогоднији предмети наставе су, према том, најкарактеристичније епизоде из буржоаских револуција и из модернога радничкога покрета: Револуција од 1848, Париска Комуна, Руска Револуција. Тада ће деца моћи да разумеју обе стране историскога развоја: еволуционарну и револуционарну. Познавање заштитнога радничкога законодавства је такође важно. Али није непотребно, у земљама где, на пример, постоје раднички секретаријати, улазити у појединости тога законодавства. После историских наука долазе природне науке. Али и ту је потребно да се наставни метод врло брижљиво подеси. Било би непосредно штетно губити се у природним наукама у ситницама и покушавати да се младим људима пружи што већа маса научних факата. Напротив, мора се тежити том да се у њих пробуди разумевање тенденција општега развоја у природи. У ботаници, на пример, има да се учи да је у природној историји, као год и у људској, развој еволуционаран и револуционаран. У вези са наставом из природних наука стоји познавање најважнијих питања социјалне хигијене, нарочито познавање алкохолизма и сексуалних питања. Исто тако, вредно је препоручити да најдаровитији међу младим људима створе мали клуб где би могли да се поствете поглавито учењу каквога страног језика. Веће познавање језика ће проширити њихов идејни видик и олакшати им да уђу у социјалистичку литературу других земаља.

Радничкој класи су, барабар са знањем, потребна и извесна морална својства. Због тога је важнији део задатка организација младежи да буде та морална својства, да их множе и негују. Сам заједнички рад у организацији је најбоље вежбање у дисциплини, у демократском осећању, у другарству и солидарности. И тај заједнички рад може много да допринесе том да се пробуди ентузијазам, пожртвовање. У њему лежи једновремено корен естетичке свести пролетаријата. Млади људи треба да се навикну пркосити тешкоћама својих породица, својим послодавцима, и тако даље. Заједнички рад младих људи обадва пола јесте најбоље средство

да се подигне њихов морални ниво, да се ублажи суровост једнога, афектација другога. Тада ће бити могућно и да се спречи и оно непристојно шаљење. Заједнички рад је најбоље, управо једино, средство да се помогне неговање добрих, простих, поштених, моралних, другарских односа између оба два пола. Високи морални ниво младе интелигенције у Русији јесте најбољи пример како заједнички рад оба два пола на заједничкој великој ствари ствара бољи, виши и лепши однос између младих људи и жена који чини основу сексуалне моралности будућности.

Нарочито је важно за младеж неговање интернационалне солидарности. Ту пред организацијама младежи стоји најважнији задатак. Националне предрасуде које, на жалост, још постоје у великим деловима радништва могу се најбоље у младежи искоренити. Због тога, организације младежи свију земаља треба да покушају да, у колико је могућно и на сваки начин, ступе међусобно у везу. У том смислу, мора се оснивање интернационалних савеза поздравити нарочито радосно. Млади радници сваке земље морају што је могућно пре да познају карактеристику, особене услове и форме борбе и организације својих другова у другим земљама. На тај начин ће им трпељивост која почива на објективној процени разноликости односа у свакој земљи прећи у крв и месо. Тако ће они разумети да јединство у разноликости чини основе социјалистичкога друштва. Због тога, треба организација младежи да ставе на расположење извештајима о покрету у другим земљама већи простор. Било би врло лепо, ма да за сада још не практички изводљиво, када би млади људи из разних земаља прелазили у малим групама у друге земље, као што то већ сада, ма да можда не сасвим од слободне руке, бива са једним великим бројем радничке деце у Холандији, Белгији и Француској. Младим људима који немају да издржавају породице, који се могу својим радом хранити свуда, сразмерно је лако да иду у иностранство, и да тамо пробаве извесно време, учећи језике, обичаје и начине борбе који постоје тамо. Организације младежи могле би овај предлог узети у дискусију.

(Свршиће се).

Лав Толстој:

Зрно као јаје

Једнога дана нађоше деца у некој јарузи ствар која је била велика као кокошиње јаје. Преко средине је била процепљена те се видело нешто као зрно. Неки путник који наиђе путем виде ствар, купи је од деце за грош, однесе је у град и продаде цару као реткост.

Цар позва мудраце да утврде каква је то ствар: јаје или зрно? Мудраци се мислише и мислише, али не могаху да кажу ништа. Једнога дана та ствар је стајала на прозору, када долете једна кокошка, поче да је кљуца и прокљува на њој рупу. Тада сви видеше да је то било зрно. Мудраци дођоше и рекоше цару: „То је пшенично зрно.“

Цар беше јако зачуђен. Сада он позва мудраце да утврде: где и када је то зрно расло? Мудраци се мислише и мислише, гледаху у књиге, али не нађоше ништа. Одоше цару и рекоше: „Ми ти не можемо ништа рећи. У нашим књигама није о том ништа написано; морамо да питамо сељаке — можда је ко од њих слушао од старих људи: када је и где такво зрно сејано?“

Цар посла људе и нареди да му се доведе неки стар, сасвим стар сељак. Потражише таквога старога сељака и доведоше га цару. Био је сед, без зуба, једва је дошао на две штаке.

Цар му показа зрно, али старац не може више да гледа; он само онако од прилике пола види, пола пипа рукама.

Цар поче да га испитује: „Знаш ли ти, чико, где је такво зрно расло? Јеси ли ти кад год сејао такво жито на својој њиви? Или си кад год у својем животу куповао такво зрно?“

Старац је био наглув, он је могао само са муком да чује и само са муком да разуме. И он одговори: „Не, ја на својој њиви нисам никада такво жито сејао, нити сам га икада жњео; и нисам никада такво жито куповао. Када смо ми куповали жито, оно је имало увек врло мало зрно. Питајте мојега оца“, рече он, „можда ће он знати где је такво зрно расло.“

Цар нареди да оду по старчевога оца и да га доведу. Људи нађоше старчевога оца и доведоше га цару. Он је дошао на једној штаци. Цар му показа зрно. Старац може још добро да гледа својим старим очима, и посматраше ствар. И цар поче да га испитује: „Не знаш ли ти, чико, где је расло такво зрно? Јеси ли ти сам на својој њиви сејао такво жито, или си у својем житоту негде куповао такво зрно?“

Старац је такође био наглув; али је ипак боље чуо него његов син. „Не,“ рече он, „такво зрно ја никада нисам сејао на својој њиви, и такво зрно никада нисам жњео. И никада нисам куповао жито, јер у моје доба новац није био у употреби. Сви људи су живели од својега властитог жита и делили су међу собом ако би неком што требало. Наше зрно је било веће него ово данашње и било је једрије, али такво зрно ја нисам никада видео. Слушао сам од својега оца да је у његово доба жито било боље и једрије него у наше доба, и веће је било. Питајте њега.“

И цар посла по оца овога старца. Људи нађоше деду и доведоше га цару. Старац је дошао цару. Ишао је без штаке; његов корак је био лак, његове очи светле, његов слух добар и његов говор јасан и продиран. Цар показа старцу зрно, а старац га загледаше и окреташе на све стране. „Давно је то било“, рече он, „када сам такво старинско жито зрно видео.“ Старац угризе зрно и сажвата један залогај. „То је оно,“ рече он.

„Реци ми, чико, где и када је такво зрно расло? Јеси ли ти на својој њиви сејао такво жито? Или си у своје доба куповао од људи такво зрно?“

И старац рече: „Такво жито је у моје доба свуда расло. Са тим житом,“ рече он, „ја сам се целога живота хранио, па и други људи су се њим хранили. Ја сам такво зрно сејао, такво зрно сам жњео, и такво зрно вро.“

Тада цар упита: „Па реци ми, чико, јеси ли такво зрно икад куповао, или си га сâм сејао на својој њиви?“

Старац се насмеја. — „У моје доба,“ рече он, „ниједан човек није помишљао на такав грех да продаје или купује жито. Тада се није знало о новцу, и сви су имали својега жита у изобиљу.“

И цар упита: „Али, реци ми, чико, где си ти такво жито сејао, и где је била твоја њива?“

Тада старац рече: „Моја њива је била цела земља. Где сам орао ту је била њива. Земља је била слободна. Тада нико није знао шта је то његова земља. Његов је био само рад.“

„Онда ми реци,“ рече цар, још две ствари: „прво, откуда то да је у старо доба расло такво зрно, и што оно сада не расте? И, друго, откуда то да је твој унук дошао на две штаке, твој син на једној, докле си ти дошао лака корака, имаш светле очи и здраве зубе, и твој говор је јасан и милозвучан? Откуда је то, чико, реци ми!“

И старац рече: „То долази отуда што су људи престали да живе од својега рада, и што се лакоме за туђим радом. У старо доба живот је био друкчији: тада су људи издржавали кућу са оним што су имали, и нису бацали око на имање других људи.“

